

Biuletyn Informacji Publicznej Polskiej Akademii Nauk

Adres artykułu: <https://bip.pan.pl/artykul/56-534-lekcje-z-pandemii-wzmocnijmy-sluzbe-zdrowia-zainwestujmy-w-nauke-i-edukacje-budujmy-zaufanie-stanowisko-nr-13-z-22-marca-2021-r>

Lekcje z pandemii: wzmocnijmy służbę zdrowia, zainwestujmy w naukę i edukację, budujmy zaufanie (stanowisko nr 13 z 22 marca 2021 r.)

Od wybuchu pandemii dokonano wielu przełomowych odkryć, w tym opracowania szczepionki przeciw COVID-19. Wraz z nią realne stało się opanowanie pandemii. Aby tego dokonać, musimy jednak pilnie odrobić lekcje z dotychczasowych doświadczeń. Dotyczą one tego, czego dowiedzieliśmy się o państwie i jego instytucjach, ale także i o nas samych.

Już teraz można z nich wyciągnąć dwa podstawowe wnioski. Po pierwsze, aby poradzić sobie z pandemią, potrzebne są silne instytucje ochrony zdrowia, niezależne instytucje gromadzenia i analizowania danych o zagrożeniach epidemicznych oraz inwestycje w naukę i edukację. Po drugie, wzmacniamy solidarne społeczeństwo, którego członkowie przestrzegają norm bezpiecznego zachowania, współpracują ze sobą i działają dla dobra publicznego.

Niezbędne są silne i niezależne instytucje

Lekcja 1: Zainwestujmy w nowoczesny system ochrony zdrowia

Pandemia obnażyła słabość i niewydolność systemu ochrony zdrowia i gdyby nie nadzwyczajne poświęcenie jego pracowników, wirus zebrałby dużo większe żniwo. Brak przygotowania strategicznego, nagłe zmiany organizacyjne, pogłębione przez pandemię braki kadrowe, niewystarczająca ilość podstawowych środków ochrony osobistej, brak wystarczającej liczby łóżek z respiratorami i dostępem do tlenu, znaczne ograniczenie dostępności świadczeń poza opieką nad chorymi na COVID-19 i kolejki pacjentów – wszystko to wskazuje, że polski system ochrony zdrowia dramatycznie nie był i nadal nie jest gotowy na sprostanie pandemii i wymaga głębokich zmian.

W wymiarze krótkoterminowym poprawa funkcjonowania służby zdrowia wymaga lepszego planowania i komunikacji w zarządzaniu szpitalami. W wymiarze długoterminowym niezbędne jest zwiększenie zaplecza kadr medycznych i odpowiednie finansowanie. Dziś środki publiczne na ochronę zdrowia to około 4.5% PKB. To za mało. Średnia w Unii Europejskiej to prawie 8% PKB, Niemcy i Szwecja wydają na ten cel ponad 9% PKB. Tania ochrona zdrowia to niska jakość życia obywateli. Świadczenia na ochronę zdrowia to nie studnia bez dna, lecz jedna z lepszych inwestycji w pomyślność państwa i jego obywateli.

Lekcja 2: Zbudujmy profesjonalne i niezależne instytucje eksperckie w obszarze zdrowia publicznego

Pandemia obnażyła również słabość instytucji związanych z ochroną przeciwepidemiczną. Brakowało kadr, dobrej organizacji oraz zarządzania danymi o zakażeniach. Dotkliwy był brak adekwatnych badań i nowoczesnych modeli epidemiologicznych dedykowanych potrzebom zdrowia publicznego. W tym zakresie w wielu krajach działają niezależne instytuty zdrowia publicznego. System zarządzania kryzysowego w Polsce funkcjonował więc bez niezbędnych informacji i bez długofalowej strategii.

Konieczne jest utworzenie sieci niezależnych i interdyscyplinarnych zespołów lub instytucji eksperckich, które dostarczałyby wiarygodnych analiz na rzecz zdrowia publicznego. Taki system niezależnych ekspertów i instytucji wzmacnia kontrolę społeczną władzy oraz zapewnia przejrzystość i racjonalność podejmowanych działań. Rekomendacje niezależnych ekspertów i naukowców, przedstawicieli uczelni i instytutów naukowych powinny być więc stałym elementem funkcjonowania państwa w obliczu i podczas epidemii.

Lekcja 3: Zapewnijmy ekspertom dostęp do danych

Zasoby administracyjne i dane pochodzące z badań powinny być dostępne w sposób usystematyzowany, z jasnymi zasadami ich wykorzystania, optymalnie w formie publicznego repozytorium. Tego typu zasób wymaga kontroli jakości danych, skutecznego zarządzania i koordynacji.

Środowiska naukowe oraz osoby odpowiedzialne za systemy informacyjne w ochronie zdrowia powinny podjąć współpracę w celu znalezienia odpowiedniego rozwiązania. Dane źródłowe i wyniki badań powinny być dostępne publicznie. Profesjonalne gromadzenie danych i przejrzysty system dostępu do nich pozwoliłyby wykorzystać doświadczenie i wiedzę ekspertów zewnętrznych.

Lekcja 4: Inwestujemy w naukę i edukację

Pandemia unaoczniała, jak ważna jest nauka i decyzje podejmowane na podstawie wyników badań naukowych. Dlatego badania, a szczególnie te z zakresu zdrowia publicznego, powinny być traktowane priorytetowo i odpowiednio finansowane. Konieczne jest także podjęcie działań na rzecz budowania zaufania do nauki, na przykład poprzez jasne komunikowanie społeczeństwu wniosków płynących z badań. Trzeba także przygotować opinię publiczną na to, że wiedza naukowa stale ewoluuje, a dyskusje i spory w ramach nauki to rzeczy normalne i korzystne. Dzięki nim zbliżamy się do prawdy.

Pandemia uświadomiła nam, jak ważna w prawidłowym rozwoju człowieka i społeczeństwa jest edukacja. Psychologiczne i edukacyjne straty u dzieci i młodzieży wywołane długotrwałym zamknięciem szkół mogą być bardzo poważne oraz trwać znacznie dłużej niż sama pandemia. Z dużym prawdopodobieństwem będą miały wpływ na kondycję psychiczną i kompetencje społeczeństwa w przyszłości. Eksperci zgadzają się, że zamykanie szkół powinno być ostatnim z działań, po wdrożeniu innych restrykcji.

Pandemia pokazała także, że słabością polskiej szkoły są przeładowane programy, sztywność systemu kształcenia i nastawienie na przekazywanie informacji. Polski system edukacji nie radzi sobie z pandemią, a dzieci doświadczają znaczących strat edukacyjnych. Edukacja to fundament nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy.

Potrzebne jest solidarne społeczeństwo

Lekcja 5: Budujmy zaufanie

Zaufanie każdego człowieka do innych ludzi i do instytucji oraz zaufanie rządzących do społeczeństwa są warunkami koniecznymi powodzenia nie tylko w walce z pandemią, ale w warunkach każdego kryzysu. Kompetencje władzy i instytucji publicznych są natomiast warunkiem kluczowym budowy tego zaufania. „Upolitycznienie” wirusa, celowe działania konfliktujące, arogancja, niestosowanie się do reguł narzucanych reszcie społeczeństwa – to wszystko elementy, które doprowadziły do tego, że druga, jesienna fala zachorowań miała w Polsce tak tragiczne konsekwencje. Tej lekcji nie odrobiliśmy nawet na trójkę, a przed nami fala trzecia.

Im mniej zaufania do zaleceń formułowanych przez władze, tym gorsze prognozy w walce z pandemią. Zwiększyć zaufanie pomoże oddzielenie debaty o pandemii i decyzji władz publicznych od bieżącej polityki. Pilnujmy polityków i premijmy kartką

wyborczą tych, którzy potrafią oddzielić system ochrony zdrowia od bieżącej polityki.

Lekcja 6: Współpracujmy, dobro wspólne opłaca się każdemu

Dla dobrego funkcjonowania każdego z nas ważni są inni ludzie. Nie tylko zaspokajają oni ważną dla każdego potrzebę przynależności, ale są również dla nas źródłem wartości, samooceny, inspiracji. Dzięki innym nasze życie jest pełniejsze. Pielęgnujmy więzi z innymi, troszczmy się o nich. W ten sposób troszczymy się także o siebie.

Pandemia nauczyła nas także, że konieczna jest współpraca w każdej sferze naszego życia. W sferze gospodarczej konieczne jest wypracowanie sprawiedliwych zasad dystrybucji środków ochronnych i szczepień. W sferze politycznej - zaangażowanie w wypracowywanie sprawiedliwych rozwiązań w obrębie Unii Europejskiej i świata, tak, aby cele krajowe i globalne wzajemnie się uzupełniały. W sferze społecznej - pojedyncze wysiłki ochrony przed wirusem nie będą skuteczne, jeśli inni je będą lekceważyli. Tylko wspólnie możemy pokonać wirusa. Oznacza to także, że powinniśmy bardziej niż do tej pory troszczyć się o grupy nieuprzywilejowane, mniejszościowe, zagrożone wykluczeniem społecznym.

W trakcie pandemii dowiedzieliśmy się, jak wiele zależy od naszych zachowań, nawet przy braku skuteczności instytucji. Sami możemy eliminować wiele niepewności i zagrożeń przez rygorystyczne przestrzeganie zaleceń, głównie zawartych w prostej zasadzie dystans-dezynfekcja-maseczki (DDM). Ale w tych działaniach musimy być solidarni.

Solidarność jest nie tylko w interesie zbiorowości, ona jest w interesie każdego z nas. Oznacza to na przykład, że nie warto jechać „na gapę” – nie myślimy, że wystarczy, gdy inni się zaszczepią, bo wtedy i my będziemy bezpieczni. Jeśli wiele osób tak pomyśli, nikt nie będzie bezpieczny.

Lekcja 7: Nauczmy się żyć w pandemii

Z pandemią przyjdzie nam żyć jeszcze długo. Musimy nauczyć się jak bezpiecznie żyć z wirusem. Twórzmy innowacyjne rozwiązania w przestrzeni publicznej. Wedle dzisiejszej wiedzy szczepienie skutecznie chroni przed objawową formą COVID-19. Dla ochrony przed transmisją wirusa wymóg stosownego dystansu pomiędzy osobami być może pozostanie z nami przez dłuższy czas. Dlatego konstruktorzy, projektanci, organizatorzy życia publicznego powinni znajdować innowacyjne rozwiązania dotyczące środków transportu, instytucji publicznych czy ochrony osobistej. Takie, które pozwolą na przestrzeganie zaleceń przeciwepidemicznych, a zarazem będą mało dolegliwe dla życia społecznego. Ogromne środki europejskie na fundusz odbudowy

powinny wspierać takie innowacje.

Lekcja 8: Dokonujemy wyborów politycznych myśląc długoterminowo

Pandemia uwydatniła słabości społeczeństwa, przywództwa i instytucji państwa. Jest czas na poprawę. Nieodrobienie tych lekcji drogo nas będzie kosztowało w przyszłości. Podejmijmy debatę o tak ważnych sprawach, jak służba zdrowia, edukacja, nauka. Oceniajmy polityków i ich programy pod kątem konkretnych propozycji naprawy tych sfer życia publicznego.

[Zespół doradczy ds. COVID-19 przy prezesie Polskiej Akademii Nauk](#)

Tagi: polska akademia nauk, pan, koronawirus, covid19, zespół doradczy, stanowisko

Metryczka

Wytworzył:	Zespół doradczy ds. COVID-19
Data wytworzenia:	22.03.2021
Opublikował w BIP:	Agnieszka Borowa-Malinowska
Data opublikowania:	22.03.2021 14:46
Ostatnio zaktualizował:	Agnieszka Borowa-Malinowska
Data ostatniej aktualizacji:	22.03.2021 14:47
Liczba wyświetleń:	161